

**This Week's Special Pesach Edition of the Family Torah Journal
Is Sponsored by Rick and Marci Mayer Eisen & Family**

“Emotional Slavery”

Many families gather together for the Passover Seder. They eat the matzah and the bitter herbs, drink the four cups, and recite the Haggadah. The house is free of all chametz. In our prayers we refer to Passover as “the festival of liberation.” These are wonderful mitzvot. But, what do we take from Passover into our daily lives? It should be obvious that Passover is more than a kind of Independence Day celebration. Who prepares for an Independence Day two weeks in advance, making the house chametz-free to a degree of operating-room sterility, replacing all dishes and cookware, and having a sharply restricted diet for eight days?

The deeper significance of Passover occurred to me when a recovering drug addict told me that when his father began reciting the Haggadah at the Seder, and said, “Avadim hayinu (we were slaves),” he interrupted him. “Abba,” he said, “can you truthfully say that you were a slave? Your ancestors were slaves, but you don’t know what it means to be a slave. I can tell you what it is like to be a slave. All the years that I was on drugs, I had no freedom. I had to do whatever my addiction demanded. I did things that I never thought I was capable of doing, but I had no choice, no free will. I was the worst kind of slave.”

This is a precious insight. Slavery is not limited to a despotic Pharaoh or a slave owner. A person can lose his freedom and be a slave to himself, to his habits and negative character traits. A person who cannot break free from cigarettes is a slave, as is someone who cannot break free from gambling, from excess food, from the Internet, and even from the office. A person whose self-concept is dependent on what others think of him, or whose behavior is totally determined by what he thinks others want him to be, he, too, has no freedom. He is not free to do what he thinks is right and proper, but what others think is right and proper. Anytime one loses control of any aspect of one’s behavior, one is a slave.

The entire Haggadah is essentially a text on breaking free from all forms of enslavement, internal as well as external. This understanding of Passover and the Exodus explains why we have an entire week of celebrating independence. For political independence, one day of parades, picnics, and fireworks suffices. For the realization of obtaining true personal freedom, an entire week of contemplation is necessary...

The centerpiece of Passover is, of course, the matzah. The Zohar refers to matzah as “the bread of faith.” Presumably, this is because the Israelites left Egypt in such great haste that they could not take along any provisions, and took only the unleavened dough with them. With trust in G-d they headed into the barren desert where no food was available. The matzah, therefore, represents the Israelites’ faith and trust in G-d.

Rabbi Zvi Elimelech of Dinov (Bnei Yissaschar) provides an additional insight. The prohibition of chametz on Passover is much harsher than that of other forbidden foods. For example, if a piece of non-

kosher meat falls into a pot of kosher food, and the volume of the kosher food is at least 60 times that of the non-kosher meat, the food may be eaten. However, if a tiny crumb of chametz falls into a huge vat of food on Passover, even if the volume is infinitely great — a million to one — the entire vat of food is prohibited. The tiniest crumb of chametz cannot be considered negligible.

Bnei Yissaschar explains the difference between chametz and matzah. Matzah is never allowed to be left without someone working it. From the time the flour and water are combined, the dough is kneaded, promptly rolled out, perforated, and baked. Nothing happens to the matzah that is not the direct effect of someone handling it. Not so with chametz, where the ingredients are mixed and then set aside for a period of time to rise. The latter process is spontaneous, occurring without anyone’s doing anything to make it rise.

Matzah and chametz, therefore, represent two perspectives. Chametz represents the idea that things can happen by themselves, while matzah symbolizes that nothing happens unless someone makes it happen. There is no spontaneity. The Torah did not wish to deprive us of bread all year, but when we celebrate our independence and our free will, the matzah reminds us that there is no spontaneity in the world. Everything is at all times under the direct providence of G-d. Except for the choice in behavior, of moral and ethical acts that G-d assigned to man, there is not even the tiniest occurrence that is spontaneous.

The Baal Shem Tov was very emphatic about this, saying that if someone digs into sand, each of the millions of grains of sand falls into the place where G-d wills it to be. Not even the placement of a grain of sand is without design.

Matzah, therefore, symbolizes that everything in the world, great and small, is under the direction of G-d. That is why the Zohar refers to matzah as “the bread of faith.”

In the order of the Seder, we eat the matzah before the marror (bitter herbs). Inasmuch as the marror symbolizes the enslavement, would it not be proper that the marror precede the matzah, which represents the liberation? Herein lies an important concept. The Israelites had become so inured to being slaves that they did not recognize the bitterness of the condition. It was only after they had a taste of freedom that they realized how bitter it was to be a slave. This can be applied directly to addiction. During the addiction, one is unaware of the brutality of his condition. It is only after one breaks free of the bonds of the addiction that he can understand how dreadful this condition had been.

But addiction is not the only time this phenomenon occurs. A person may be living a lifestyle in which he believes himself to be happy, and only when he is enlightened does he realize how mistaken he had been to think that he was truly happy... In retrospect they see that a life without a higher goal, a life devoid of spirituality, is beneath the dignity of man... *Dr. Abraham Twerski, torah.org*





AMUD Insights



Brachos 5b

“Prayer: The Real Story”

Rabbi Yaakov Berkowitz

At the end of this week’s *Amud*, the *gemara* tells us that just as we wear *Tefillin* (phylacteries), Hashem does as well. Of course this is not meant to be taken literally as we all know that one of the thirteen principles of faith (from the *Rambam*) is that Hashem has no physical form, the *gemara* is merely speaking anthropomorphically. *Rebi Chiya bar Avin* then reveals that just as we have four portions of the *Torah* in our tefillin, so too four portions of the *Torah* are written in Hashem’s tefillin. One of the four verses that are written on the “scrolls” in Hashem’s tefillin is, “and who is like Your people *Yisrael*, one nation in the land (Chronicles I Ch. 17 v. 21)”. The other verses are similar in nature, i.e. verses that speak of the praise of Hashem’s chosen people.

What is the significance of these *tefillin* and why does Hashem “wear” them? Rav Yechezkel Landau (d. 1793) writes in his sefer *Tzlach* as way of an introduction to his commentary on this *gemara*, that obviously this *gemara* can only be fully understood in the realm of mysticism, and that area is a domain that we cannot enter nor understand. (As the old saying goes “Those who say don't know, those who know don't say”.) He therefore offers an explanation that brings it closer to our wavelength, and gives us an appreciation for an otherwise closed *gemara*.

We say in the *Haggadah* on *Pesach* night, “*b'chol dor v'dor omdim aleinu l'chaloseinu*”, in every generation [nations of the world] stand up against us to annihilate us. Similarly, explains the *Tzlach*, in the upper worlds there are angels, the angels representing the nations of the world, that are ready to pounce on the Jewish people to destroy them. What stops them? Just as when we wear the *tefillin* on our head, the verse says “the nations of the world will see that Hashem’s name is on you, and they will fear you (Deuteronomy 28:10)”, so too the angels of destruction stop when they see *tefillin*. When they see Hashem’s *tefillin*, and that which is written in it, how He loves the Jewish people and how precious they are to Him, they immediately stop in their tracks not daring to attack. This is the importance of Hashem’s *tefillin* and His wearing them.

This is the final *gemara* that the **Amud-a-Week** program will be learning before *Pesach*. It almost seems providential. *Pesach* is a time when we discuss at length and, as the *Rambam* writes, relive - literally- the Exodus from Egypt. It was then that we, as a Jewish Nation, were born. It was at that moment that Hashem chose us to be His people and, after accepting the *Torah* at *Har Sinai*, that we became sanctified as a Jew (*Chasam Sofer*). Since that point in time, regardless of far we have fallen, no matter how bleak things seem, Hashem is always there to catch us and keep us from disappearing into oblivion. In his legendary essay “Concerning the Jews”, Mark Twain ends his treatise with a question. He writes, “*All things are mortal but the Jew; all other forces pass, but he remains. What is the secret of his immortality?*” We know the answer. Hashem loves us. He loves us to such a degree that no matter how large an adversary we may face, in this lower world or in the upper spheres, when they see the *tefillin* that we wear that connects us to Hashem, and when the angels who seek to destroy us on high, see Hashem “wearing” His *tefillin* that shows how dear we are to Him and how much He cherishes us, they all immediately end their quest to destroy us. As Rav Yaakov Emden (1697-1776) writes; the existence of the Jewish people until today, dodging one enemy after the other who tries to annihilate us, is a bigger miracle than the splitting of the *Yam Suf* (Red Sea). We should all merit, just like this month is the month of redemption from Egypt, so too shall we see the ultimate redemption with the coming of *Mashiach*, *Amen*.

“Amud—A—Week”

For the next two weeks, we will be taking a hiatus from learning new amudim, and will Bez”H be sending out highlights of shiurim from the past year. These will include...(in no particular order)

Rabbi Menachem Greenblatt, Rabbi Yaakov Silverman, **Rabbi Yitzchak Kowalsky**, R' Alex Pudles, **Dr. Dovid Greengart**, Rabbi Daniel Freund, **Rabbi Gavriel Munk**, Rabbi Yaakov Green, R' **Joey Rosenfeld**, Rabbi Shaya Mintz, **Rabbi Dr. Joe Feder**, Rabbi Yehuda Baruch Kamenetzky, **Rabbi Calman Weinreb**, Dr. Mordy Goldenberg, **Rabbi Dovid Heber**, Rabbi Yaakov Berkowitz, **R' Jonathan Witten**, Rabbi Avrohom Krohn, **R' Yechiel Bresler**, R' Tani Cohen, **R' Daniel Lefton**, Rabbi Yossi Florans, **Bradley Goldmeier**, Rabbi Gidon Nitsun, **Dr. Dov Zeffren**, Rabbi Daniel Sentell, **Rabbi Mendy Rosner**, R' Shmuel Leiberman, **Rabbi Dovid Rosenbaum**, R' Avi Spira, **Rabbi Moshe Taub**, Rabbi Menachem Tendler, **Rabbi Dov Winston**, Rabbi Naftali Rothstein, **R' Aaron Lefton**, Rabbi Yossi Golombeck, **R' Baruch Mandelbaum**, Rabbi Moshe Glazer, **Rabbi David Hellman**, Rabbi Chanan Swidler, **Rabbi Akiva Adelman**, Adin Axelbaum, **Rabbi Yosef Aryeh Schachter**, Rabbi Moshe Kaufman, **Aharon Bloom**, Rabbi Avigdor Goldberger, **Rabbi Shay Schachter**, Rabbi Yitzchak Cohen, Akiva Brown, **R' Chaim Schuss**, Rabbi Josh Bregman, **Rabbi Yerachmiel Fried**, Rabbi Yaakov List, **Rabbi Avi Roberts**, Rabbi Chona Muser, **Rabbi Shraga Neuberger...and more!**

Dedicated as a merit for a speedy recovery for Aharon ben Sara Rivka (Rabbi Aaron Winter)

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

שבת הגדול תשע"א

בלימוד. אלא שכאמור את עיקר עניין הקרבן אפשר לקיים גם בלימוד.

חטאו של שאול המלך

וזו היה חטאו של שאול המלך בשעה שאמר לו הקב"ה להרוג את עמלק ואת כל רכוש, ושאול המלך השאיר את הצאן, ובשעה ששמואל הנביא טען לפניו שלא שמע לצווי ה', ענה לו שאול שהשאיר אותם לקרבן לה'. ושמואל עונה על כך כי חטאת קסם מרי ואן ותרפים הפצר, ולכאורה כוונתו שהעונש על ע"ז שווה לעונש של שאול שהשאיר את הצאן.

ראיתי מובא ביאור נפלא שיש אנשים שהולכים בדרך הטבע וכל הנהגתם היא טבעית, ואנשים אלו כל מקרי העולם נמדדים על פי חשבונות וכוחות הטבע. וישנם שני יוצאי דופן האחד זה הקוסם שכל עניינו זה על פי סימנים וכוחות ומזלות וכו', והשני זה האדם ההולך באומנת ה' ועושה שברים שאינם טבעיים, וכגון שבשמיטה לא חורש ולא זורע, ובשבת ויום נח ושובת מעבודה אף אם יפסיד, אלא שהבדל יסודי בין השניים, הקוסם תולה את הכל על כוחות ועל מקרים, ואילו האדם המאמין תולה את הכל בקב"ה. עובד ע"ז גם מאמין אבל בכוח של ע"ז. שמואל טוען לשאול מי שחושב שקרבן עניינו הבעל חיים הרי הוא כקוסם ותרפים שחובים שהכוחות והתרפים פועלים, אבל המאמין האמיתי יודע "ששמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים".

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

איתא במשנה מסכת פסחים דף קטז: בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלם למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו,

מצוות ליל הסדר בדיבור

השל"ה הקדוש ובדרוש מצה עשירה דרוש י' עומד על הנקודה שמצינו בעניין מצוות סיפור יציאת מצרים שהוא בפה, ונצטוונו בתורה למען תספר באזני בנך ובן בנך, ובקרבנות איתא בחז"ל שכל העוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריבם, ולא מצינו כעין זה בשאר מצוות שנאמר שכל העוסק בהלכות זרעים הרי הוא כמי שהפריש תרומות ומעשרות.

כל העוסק בתורת הקרבן כאילו הקריב קרבן אלא שעניין הקרבן אינו עצם הקרבת הבעל חיים על גבי המזבח, אלא כמו שהאריכו הראשונים (עין רמב"ן ויקרא א', ט) לבאר שעניין הקרבן הוא שאדם צריך ליתן אל ליבו שמה שעושים עם הקרבן היה צריך להיעשות איתו, וכן ביאורו באופן נוסף, דעניין הקרבן הוא ההתקרבות של האדם המקריב אל הקב"ה וזהו דכתיב "אדם כי יקריב". ובעצם את עניין הצער וההתקרבות יכול האדם לעשות גם מבלי הקרבת הקרבן, ושייך בזה את אותה עבודה שעושה כאשר מביא בעל חיים ומקריבו.

ועיין בדברי החפץ חיים ליקוט הלכות סוף מנחות בזבח תודה, שאחרי שחז"ל אמרו שכל העוסק בדיני עולה הרי הוא כמי שהקריב עולה, אזי הלימוד עולה לו כקרבן ממש, ואף יותר מקרבן, אלא שיש גזירת הכתוב להקריב קרבן. וביאר בזה את הגמ' בשבת דף יא: שרבי ישמעאל אמר שיבנה בית המקדש יביא חטאת שמינה, ולכאורה יש להבין שהרי פשיטא שר"י עסק בדיני הקרבנות וא"כ עסק התורה כיפר לו, אלא שזו גזירת מלך לעשות במעשה כשאר מצוות מעשיות.

נמצא שעסק הלימוד במצווה הרי הוא כהקרבת הקרבן, וגם בזה יש להתבונן, הרי אין מצווה זו חלק ממצוות תלמוד תורה, וזו מצווה בפני עצמה של הקרבת קורבנות, ואמאי יוצא ידי חובה

הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה, ונאמר לפניו הללויה.

וברמב"ם והלכות חמץ ומצה פרק ז' ה"ו בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר (דברים ו') ואותנו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה (דברים ה') וזכרת כי עבד היית, כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.

משמעות הלשון של חייב היא עמוקה ומחייבת, אין זו עצה בעלמא אלא חייב גמור לראות את עצמו יוצא ממצרים, וזוהי אחת העבודות הקשות של ליל הסדר כשאנו יושבים בני חורין מסובין על שולחנות מלאים כל טוב, ולהכניס בליבנו כאילו אנו יצאנו ממצרים.

אלא שכיון שעניין יציאת מצרים הוא ההתקרבות אל הקב"ה וגודל האמונה שנראתה לבני ישראל ואת זה האדם יכול לעשות גם בלי יציאה בפועל.

דבריו הנפלאים של הרמח"ל בעניין ליל הסדר

והבאנו לפני כמה שנים את ביאורו של הרמח"ל שנותן טעם אחר בליל הסדר והוא שכתב המאמר החכמה, שהגלות התחילה במצרים אבל לא נשלמה עד הגאולה העתידה, וכל שנה ושנה אנו מתקנים תיקון נוסף והביא כמשל את האדם המנסר בעץ עבה שכל ניסור וניסור מקרב אותו לחיתוך הגזע. וכך גם אנו כל סיפור וסיפור של יציאת מצרים אנו מתקנים תיקון נוסף ביציאה מגלות עולם, לחרות עולם. ולכן אין זה רק כאילו יצא ממצרים אלא ממש יצא כיון שאנו מתקנים בפועל את היציאת מצרים. וממילא מובן היטב לשון חייב אדם לראות עצמו, זו היא חובה אמיתית כיון שמבלי זה אנו לא נוכל להתקרב לגאולה השלימה.

מצרים – מיצר לארץ ישראל

מצרים היא הארץ הסמוכה לארץ ישראל, אומר האלשיך הקדוש, שמצרים מצרנית לארץ ישראל מלשון בר מצרא. ומוסיף הרמ"ע מפאנו שהיא מצרנית אל קדושת ארץ ישראל. האלשיך הק' מבאר שמצרים מכונה בתורה ערות הארץ, ועניינו שארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומצרים היא

הטמאה מכל הארצות ולכן היא מכונה בלשון זו של ערות הארץ.

ארץ ישראל היא טבורו של עולם מרכז העולם ומרכז הבריאה, ומצרים סמוכה לה בבחינת ערות הארץ מקומה בתחתית ארץ ישראל מציין על מקום טומאה.

כל עניין מצרים היה עבודה זרה ועריות, שמו של פרעה הוא מלשון פרוע שעינינו מגולה, וכדכתיב כי פרעה לשימצה בקמיהם שפרש"י שהוא מלשון גילוי. המצרים התירו את כל הכיסויים. יש לשון של מכוסה ויש לשון של פרוץ. כל מקום שאינו מכוסה הרי הוא פרוץ

קדושה היא בכיסוי ופריצות זה גילוי. מצרים ומלכה פרעה היו סמל של שבירת כל המוסכמות, ולכן היא נקראת ערות הארץ.

מבאר תלמיד הרמח"ל מהר"י וואלי שלכן הקב"ה ירד בעצמו למצרים לא על ידי מלאך וכו' כיון שלא רצה שאף אחד יטמא בטומאת מצרים.

במקום קדושה אין מציאות של חטא

הקב"ה אומר בחטאת סדום ועמורה "ארדה נא ואראה". שואלים המפרשים האם הקב"ה צריך לרדת הוא לא יכול להביט מלמעלה, שהרי צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו. אלא שמסגוליות הקדושה שאם הקב"ה נמצא בעולם האדם לא חוטא.

ואיתא במשנה באבות פ"ד מ"ד, כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, והקשה התו"ט איך שייד לחלל שם שמים בסתר והרי צריך להחטיא אחרים. והרוח חיים מבאר מחלל מלשון חלל שבאותו מקום של העבירה מסלק את הקדושה.

קדושה היא דבר נסתר אבל שייד להרגיש אותו ובמקום שמרגישים את קדושת ה' אדם לא חוטא, זהו עניין קדושת ארץ ישראל אשר עיני ה' אלוקיך בה. קדושה היא כמו מגנט, אפילו כשלא רואים את הברזל אבל אם יש בקירוב מקום אליו מגנט הוא ידבק בו. זהו מכוונות הטבעיים של הבריאה. וכך גם בקדושה אדם נדבק אל הקדושה אף שהיא מכוסה.

כשאדם חייב לראות עצמו כאלו יצא ממצרים, הכוונה היא בשלמות העניין וגם מכל עניין מצרים וקלקלתה, וזהו חלק מהתיקון השלם לצאת מכל שיעבוד מצרים לחירות עולם.

ונזכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים במהרה בימינו אמן.

מכון דברי שיי"ח

להפצת תורתו של מרן שר התורה

רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

פסח תשע"ה

בס"ד

פירוש חדש של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א על 'חד גדיא'

ביום ששי, ערש"ק ויקרא, היה מעמד מרגש בבית מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. ביום זה חל יום הזכרון של אימו ע"ה של מרן שליט"א, אשתו של מרן ה"קהילות יעקב" זצ"ל, ולראשונה החליט הגר"ח לומר שיעור ביום זה (בנוסף לשיעורים ביום היאהרצייט של אביו זצ"ל, ושל מרן החזון איש זצ"ל). את השיעור הפעם אמר מרן הגר"ח בפני חבורת הת"ח המתאספת בביתו מדי יום ששי, במרכז השיעור עמד פירוש נפלא שכתב מרן הגר"ח על 'חד גדיא' בהגדה של פסח. בניגוד למרבית הפירושים האחרים על קטע זה, שהם על דרך הקבלה וכיו"ב, מיוסד פירושו של הגר"ח על הפשט, ומוסב על התורה, ועל אהבת תורה. מרן שליט"א הקדים ואמר שפירוש זה התעורר אצלו לאור אהבת התורה המופלגת שראה תמיד אצל אימו ע"ה, והזכיר את הדברים שאמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל, בהספד שנשא על הרבנית ע"ה, שאחד הביטויים לאהבת התורה שלה היה מסירותה המופלגת לאחיה, מרן החזון איש זצ"ל.

הגר"ח הוסיף ואמר שחביבותו לפירוש זה שכתב על החד גדיא נובעת אפוא מכך שהדברים מזכירים לו את אהבת התורה של אימו, וגם משום שהדברים התחדשו לו בימים האחרונים. אפשר ללמוד מכאן עד כמה נספגת אהבת התורה של האמא בקרב ילדיה! הגר"י זילברשטיין ציין שהדברים שכתב גיסו מרן הגר"ח על ה'חד גדיא', ראויים להיאמר בליל הסדר בקרב כל בתי ישראל.

וכך פירש מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א את ה'חד גדיא':

חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי - יש לעיין למה בתרי זוזי ולא בחד זוזא? ויש לפרש, שהפיוט הוא משל על התורה שניתנה לנו בשתי תורות, שבכתב ושב"פ, כדי שנוכל לבארם בכל אופן שנרצה.

ואתא שונרא ואכלה לגדיא - הוא משל על מלכות בבל שבאו על ישראל בעוונותיהם [ושונרא זה בבל, כמו שנאמר בישעי' י"ג 'וענה איים בארמנותיו', ומתרגמינן וינצפון חתולין בבירניהון].

ואתא כלבא ונשך לשונרא - הכוונה על ישראל שגלו לבבל, ובבל דומין לכלב שהוא המאוס שבבהמות [שאפילו מחירו נאסר ונאסר לקרבן], כדי שנשים לב לשוב בתשובה.

ואתא חוטרא - הוא מלכות רומיים שבאו על ישראל להכריחם לשוב בתשובה [שרומי זה עמלק, כמבואר במכות י"ב א', שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות כו', וכתב רש"י שרו של רומי, סמאל כו', ואמרו חז"ל שעמלק היה מעולם רצועת מרדות לישראל (תנחומא פרשת חקת)].

ואתא נורא - הם רומיים ששרפו ביהמ"ק באש כדי להזכירנו ללמוד תורה, שכל המבטלה ראוי להישרף באש [כדאיתא בתענית י' ע"ב, שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויין לישרף, שנאמר ויהי המה הולכים הלך ודבר, והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם. וכתבו בתוס' דיש במדרש שהם היו מדברים דברים בטלים ומש"ה ראויין להשרף].

ואתא מיא - היא התורה שנמשלה למים שיטהרו את הרשעים כמים [כדאמרין בסוכה נ"ב ב', תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נמוח דכתיב הוי כל צמא לכו למים וכתיב אבנים שחקו מים].

ואתא תורא - הוא רמז לתורה, שמתוכה נלמד כל החכמות.

ואתא השוחט - הם הרשעים המריעים לישראל, ושוחטים אותם והורגין אותם, כדי שלא יעסקו בתורה.

ואתא מלאך המוות - הם כל הגזרות הבאות עלינו להשמידנו, כדי שנשוב בתשובה.

ואתא הקב"ה - לגאלנו בקרוב בימינו ולבנות לנו ביהמ"ק לזכותינו לכל טוב, בב"א.

(הובא בבטאון 'קול ברמה')

בברכת פסח כשר ושמח

יצחק גולדשטון

ניתן לשלוח בקשה לקבלת הגליין השבועי במייל או בפקס

Address: Yehuda Hanassi 52, Bnei Brak

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

מייל: E-Mail 0573145900@okmail.co.il פקס: 077-2092005 פלאפון: 057-3145900 Cell phone

תרומות להמשך הפצת דברי התורה ניתן להעביר: (כרטיס אשראי, העברה בנקאית, שליחה בדואר)

בנק פאג"י 52 סניף 188 מס' חשבון: 436-917 או דרך PayPal ע"ש כתובת המייל: 0573145900@okmail.co.il

HALACHA

“Chol HaMoed—Weekday or Yom Tov?”

Question #1: My shoes tore on Yom Tov. May I have them repaired on Chol HaMoed?

Question #2: The supermarket has something on sale on Chol HaMoed that I need for after Yom Tov. May I purchase it?

Question #3: I am visiting my parents in Chutz La'Aretz for Yom Tov. I know that I must keep two days of Yom Tov while visiting them, but does that permit me to cook on Chol HaMoed for their Simchas Torah?

Question #4: Someone told me that Chol HaMoed is sometimes stricter than Shabbos. How can that be?

Answering these shaylos provides an opportunity to discuss the important and complicated halachos of Chol HaMoed. As the Gemara (Moed Katan 12a) points out, the halachos of Chol HaMoed are hard to categorize. Therefore, although a short article cannot possibly explain all the halachos of Chol HaMoed, I will present many of the principles and provide a basis for each individual to ask his or her own shaylos.

The Gemara (Chagigah 18a) implies that working on Chol HaMoed is forbidden min haTorah. Indeed, observing Chol HaMoed is included in the mitzvah of keeping Yom Tov, which is testimony of Hashem's special relationship with the Jewish people (Gemara Pesachim 118a with Rashbam).

The Torah describes four mitzvos as an “Os,” a sign of Hashem's relationship with us: Bris Milah, Shabbos, Yom Tov (including Chol HaMoed) and Tefillin. Because Chol HaMoed is included in this very special category, Jews should treat Chol HaMoed with great respect. Indeed, the Gemara states that disregarding the kedusha of the Yomim Tovim, including Chol HaMoed, is like idolatry (Pesachim 118a with Rashbam). Some commentators explain that this includes even someone who fails to serve special meals in honor of Chol HaMoed (Bartenura, Avos 3:11). Observing Chol HaMoed appropriately attests to our special relationship with Hashem.

DEFINING WORK ON CHOL HAMOED

Chol HaMoed is an unusual holiday. On the one hand it is Yom Tov, and we may not engage in many melacha activities. On the other hand, we may do many activities that enhance the celebration of Yom Tov.

The laws determining what is permitted and what is prohibited on Chol HaMoed are very detailed and technical. What really governs whether something is permitted on Chol HaMoed or not? The Gemara explains that the Torah prohibits doing some melachos on Chol HaMoed, yet “passed on to Chazal the rules of what melacha is prohibited and what is permitted” (Chagigah 18a).

What does this mean? Is the foundation of this mitzvah min haTorah or is it midirabbanan? How could the Torah create a prohibition and “pass on to Chazal” what is prohibited?

There are three basic interpretations of this Gemara:

1. Some Rishonim (Tosafos, Chagigah 18a) explain that melacha on Chol HaMoed is an *asmachta*, meaning something the Torah implies that it does not want us to do, but does not expressly forbid (see Ritva to Rosh Hashanah 16a). According to this approach, the Torah did not want Bnei Yisroel to work on Chol HaMoed, but never prohibited it. Thus, when the Gemara implies that melacha on Chol HaMoed is prohibited min haTorah, it is presenting the Torah's sentiment, not a commandment. Working on Chol HaMoed violates the spirit of Yom Tov min haTorah, but does not violate the letter of the law. Chazal then implemented the Torah's sentiment as law by forbidding certain melachos on Chol HaMoed. Since Chazal created the prohibition, they also created the rules, prohibiting some activities and permitting others.

2. Other Rishonim explain that the details of Chol HaMoed law are part of Torah Sheba'al Peh that Hashem gave Moshe Rabbeinu at Har Sinai for him to transmit orally (Ritva, Moed Katan 2a). Thus, someone who violates the laws of Chol HaMoed is violating a Torah prohibition, just as someone who violated any other interpretation of a Torah law transmitted to us through Chazal.

3. A third interpretation is that although the Torah prohibited melacha on Chol HaMoed, it delegated to Chazal the power to decide what to prohibit and what to permit. Thus, although Chazal formulated the rules that govern Chol HaMoed, someone who violates them abrogates Torah law (Rashi, Chagigah 18a).

Whether the prohibition of melacha is min haTorah or only midirabbanan, the purpose of Chol HaMoed is to devote one's time to learning Torah (Yerushalmi, Moed Katan 2:3). In addition, ceasing from certain of these melachos elevates Chol HaMoed above ordinary weekdays (Rambam, Hilchos Yom Tov 7:1).

This last reason is a theme that lies behind the complex details of hilchos Chol HaMoed; we desist from activity that detracts from the purpose of Yom Tov. For this reason, Chazal prohibited some activities on Chol HaMoed that are not necessarily melacha but nonetheless detract from the Yom Tov experience.

These prohibited activities include:

1. Commerce that is not necessary for the festival.
2. Moving to a new residence.

COMMERCIAL ACTIVITY

Chazal prohibited business activity on Chol HaMoed unless it is to enhance the festival or to prevent financial loss (Gemara Moed Katan 10b). Even business that is permitted should be conducted in a discreet way that does not disturb kedushas Yom Tov (Mishnah, Moed Katan 13b). Thus, Chazal ruled that a clothing store may sell clothes to be worn on the festival, but that its main door to the street should be closed. If it has two doors to the street, one may be open and the other should be closed in order to demonstrate that today is Chol HaMoed (Gemara ad loc.; Shulchan Aruch, Orach Chayim 539:11).

A store selling only perishable food items may remain open in the regular way since everything purchased there is for Chol HaMoed and Yom Tov (Shulchan Aruch, Orach Chayim 539:10).

Thus, according to the Gemara and Shulchan Aruch, a Jew may not open his store for business as usual on Chol HaMoed (see Shu"t Chasam Sofer #1). In the modern world, this is a hardship for business owners who may lose regular customers to their competitors who do not observe Chol HaMoed. The poskim consider loss of regular customers as a *davar ha'avud* that allows the business to make some accommodations. Details of this halacha are discussed by the poskim and each store owner should ask his Rav what to do (see Biyur Halacha 539:5).

MOVING

Although one could theoretically change dwellings in a way that involves no melacha, the move itself is very strenuous and distracting. Therefore, Chazal forbade moving on Chol HaMoed (Mishnah, Moed Katan 13a). Sometimes moving results in an enhancement of Yom Tov, under which circumstances Chazal permitted it. Again, if someone feels that his particular circumstances may be included, he/she should ask his Rav.

EASY WORK

On the other hand, one is permitted to do melacha that does not detract from the atmosphere of Chol HaMoed. Therefore, Chazal permitted moving muktzah items (Tosafos, Shabbos 22a s.v. Sukkah) on Chol HaMoed since this does not disturb the purpose of the day. Similarly, many poskim permit performing an actual melacha if it involves little effort, even if it does not fulfill any festival purpose (Terumas HaDeshen #153). According to these opinions, one may strike a match or take a photograph on Chol HaMoed even if no festival need is involved. There are poskim who dispute this and permit such activities only to fulfill a festival need (see Shu"t Radbaz #727).

FOOD PREPARATION

Chazal permitted activities that enhance Chol HaMoed and Yom Tov, such as cooking and shopping for Yom Tov and traveling for festival purposes. One may grind, select, knead and perform other standard kitchen activities for Yom Tov or Chol HaMoed meals but should not prepare for after Yom Tov.

This presents us with a problem that many people overlook. Since one may not cook on Chol HaMoed for after Yom Tov, someone living in Eretz Yisroel who observes one day of Yom Tov may not cook on Chol HaMoed for Acharon shel Pesach or Simchas Torah of Chutz La'Aretz for one's Chutz La'aretz guests because these days are no longer Yom Tov for a resident of Eretz Yisroel. Thus, one is cooking on Chol HaMoed for after Yom Tov. This can result in an interesting problem. The visiting guests need to be served a special Yom Tov meal on the evening of Acharon shel Pesach or their Simchas Torah, yet the host/hostess, who lives in Eretz Yisroel, may not cook this meal on Chol HaMoed.

This problem has a simple solution if one plans in advance. One can either wait until after Yom Tov is over to begin cooking or one may cook a lot on Chol HaMoed for Shmini Atzeres (called Simchas Torah in Eretz Yisroel) or the Seventh day of Pesach, making sure to serve something from each course on the Eretz Yisroel's Simchas Torah (Shmini Atzeres) or Shvi'i shel Pesach. Then one serves the “leftovers” on the last day.

HALACHA

(continued from previous page)

MAASEH HEDYOT, UNSKILLED WORK

Chazal permitted making and repairing items that are needed on Chol HaMoed, provided one does not use a skilled method (maaseh uman) to do so. For example, one may tune an instrument if it requires no special skills (Shu"t Shvus Yaakov #25). Shulchan Aruch (540:5) rules that one may build an animal's trough in an unskilled way. Similarly, one may perform household repairs that serve a festival purpose in an unskilled manner (Shulchan Aruch 540:1). However, they may not be performed in a skilled way unless a financial loss is involved (Shulchan Aruch 537:1).

Many years ago, a talmid chacham visited me on Chol HaMoed and noticed that one of our front steps was damaged and somewhat dangerous. Ruling that repairing the step is a meleches hedyot, he proceeded to measure the step, purchased a suitable piece of lumber and nailed it in.

However, one may not do skilled work in general on Chol HaMoed. Therefore, one may not develop film even for a festival purpose since this is skilled work. However, one may use a digital camera, even though the picture "develops" on Chol HaMoed, since no skill is involved. Similarly, one may not repair shoes on Chol HaMoed since this is skilled work. Theoretically, one may repair them in an unskilled way or with a shinui, meaning in an unusual way; however, neither of these methods is a practical way to repair shoes. As we will see later, one may not have a gentile shoemaker repair them either.

MAY I REPAIR A GARMENT FOR YOM TOV WEAR?

One may repair a torn garment in order to wear it on Yom Tov or Chol HaMoed, but only if one sews it in a highly unusual way or it is sewn by an unskilled person (Mishnah Moed Katan 8b). In this instance, Chazal permitted the use of a shinui (doing something in an unusual way) for the sake of Yom Tov or Chol HaMoed. However, a skilled person may not sew in a normal way even to fulfill a festival need.

Why did Chazal draw a distinction between skilled and unskilled work, and with a shinui and without? Does it enhance the spirit of Yom Tov by requiring the use of a shinui to repair a garment?

It appears that Chazal felt that regulating how one performs this activity reminds someone that today is Chol HaMoed even while engaged in a melacha activity. This enhances the spirit of Yom Tov that should imbue all the days of Chol HaMoed.

"A WORKER WHO DOES NOT HAVE FOOD TO EAT"

Chazal permitted a worker who cannot provide his family with meat and wine for Yom Tov to work on Chol HaMoed (Biyur Halacha 545:3; cf., however, the Magen Avraham 542:1, says that only a worker who cannot provide bread for Yom Tov may work.) It is self-understood why permitting this melacha enhances Yom Tov.

DAVAR HA'AVUD, FINANCIAL LOSS

One of the situations where Chazal permitted working on Chol HaMoed is when financial loss will result if the job waits until after Yom Tov. This is allowed because otherwise someone may worry about his loss and spoil his simchas Yom Tov (Ritva, Moed Katan 13a).

Another application of financial loss is that one may repair a broken lock or a broken alarm system on Chol HaMoed (Mishnah Moed Katan 11a). Similarly, someone may remove a stain from a garment that might become ruined. An employee may go to work on Chol HaMoed if taking vacation will jeopardize his job. However, if he can take unpaid vacation on Chol HaMoed without jeopardizing his job, he may not work.

Someone may purchase an item that he will definitely need after Yom Tov if the item is on sale during Chol HaMoed. Poskim conclude that this is considered a davar ha'avud (Shulchan Aruch Orach Chayim 539:9).

Because of davar ha'avud, the Mishnah (Moed Katan 2a) permits watering an irrigated field on Chol HaMoed, if a week without water will harm the growing produce. However, one may not irrigate a field that receives adequate rain, even though it benefits considerably from additional water.

The latter situation is one of creating profit, for which I may not do melacha on Chol HaMoed, because one may only do melacha to avoid loss and not to avoid loss of profit (Shulchan Aruch Orach Chayim 537:1). Thus, although one may not engage in commercial activity in order to generate new business, one may service existent customers.

The rationale for distinguishing between loss and potential profit is that

people become upset when they lose something they already own and this then disturbs their Yom Tov, but are bothered much less when they lose potential profit.

LAUNDRY

Chazal prohibited laundering, shaving and haircutting on Chol HaMoed precisely in order to enhance Yom Tov. In earlier days, people did their laundry and shaved very occasionally and could have postponed attending to them before Yom Tov. To enhance Yom Tov observance, Chazal prohibited laundering, shaving and haircutting on Chol HaMoed to guarantee that people would make sure to attend to such things before Yom Tov.

Chazal permitted laundering handkerchiefs and children's clothes, since even if they are washed before Yom Tov they get soiled very quickly (Mishnah Moed Katan 14a; Shulchan Aruch 534:1).

Many poskim permit removing a spot from a garment on Chol HaMoed, contending that this was not included in the gezeirah. However, one may not have this garment dry cleaned even at a gentile's shop since this would indeed violate the gezeirah against doing laundry. One may iron because it is not included in the gezeirah (541:3). However, one may not make a new pleat because it is skilled work [meleches uman] (Magen Avraham 541:5).

WORK THROUGH A GENTILE

May a gentile do work on my behalf on Chol HaMoed that Chazal prohibited me to do myself?

In general, if I may not do something myself on Chol HaMoed, I may not have a gentile do it either (Gemara Moed Katan 12a; Shulchan Aruch Orach Chayim 543:1). However, if the non-Jew is a contractor paid by the job, there are some situations when I may allow him to work on Chol HaMoed.

WHY IS THIS CASE DIFFERENT?

When I pay someone by the job, it is halachically viewed as if he is working for himself and not for me. Therefore, when I hire a non-Jewish contractor and he chooses to work on Shabbos or Chol HaMoed, it is not considered that someone is working for me on these holy days. I may therefore allow him to work on Chol HaMoed, provided no one thinks that he is my employee.

Therefore, if I meet the following conditions, I need not prevent the gentile from working on Chol HaMoed:

1. I pay him a flat fee to complete the job, not an hourly or daily wage.
2. I do not instruct him to work on Chol HaMoed, and I hire him before Yom Tov.
3. The gentile performs the work in a way that Jews do not know that he is working for a Jew. Thus, the gentile must work on his own premises and in a way and place that no one knows that he is working for a Jew.

I will explain this halacha with an actual case: Friedman's Department Store, which is located outside a Jewish community, retains Tim McCartney as a contract gardener to maintain the lawn and hedges around the store. Must Mr. Friedman insist that his gentile gardener not work on Shabbos, Yom Tov, Chol HaMoed, even when it fits his regular routine?

The halacha is that Mr. Friedman may allow Tim to work on Shabbos or Yom Tov, but must insist that he refrain on Chol HaMoed.

HOW CAN CHOL HAMOED BE STRICTER THAN SHABBOS?

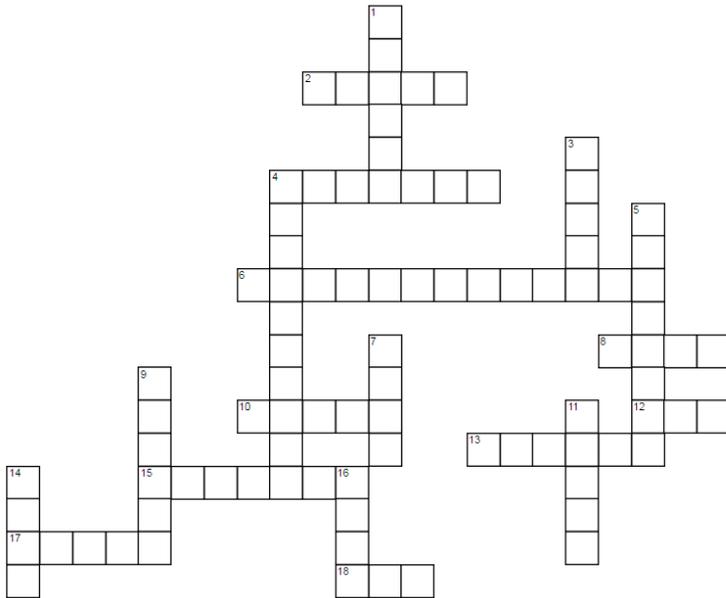
Since Friedman's Department Store is not walking distance to any Jewish community, we may assume that no observant Jew will see Tim trimming the hedges on Shabbos and Yom Tov and think that Mr. Friedman hired him to work on Shabbos or Yom Tov. Therefore, since Tim is a contractor he may do the work (Gemara Moed Katan 12a; Shulchan Aruch, Orach Chayim 244:1).

However, on Chol HaMoed a frum Jew might be traveling and see Tim mowing Friedman's lawn and think that a Jew hired Tim to work on Chol HaMoed. Therefore, Tim may not mow the lawn or trim the hedges on Chol HaMoed (Gemara Moed Katan 12a; Shulchan Aruch, Orach Chayim 543:2). (The irony is that he may on Shabbos or Yom Tov!)

Chol HaMoed provides many unique mitzvah opportunities. By observing it properly, we demonstrate the tremendous *os* between Hashem and us. May we always merit to demonstrate Hashem's presence amongst us and in His world!! (Rabbi Yirmiyohu Kaganoff, RabbiKaganoff.com. For final Halacha rulings, consult your Rav.)



PESACH KIDS PAGE



Across:

- 2) Moshe's father.
- 4) We search for this on the night before Pesach.
- 6) You fill a cup of wine for me on the Seder table in hope that I will join you.
- 8) No. of cups of wine we drink at the seder.
- 10) My name is in the Hagaddah only once but I am a big part of the story.
- 12) No. of days Pesach is celebrated by most Jews outside of Eretz Yisroel.
- 13) Moshe Rabbeinu's brother.
- 15) The Shabbos before Pesach is called Shabbos _____.
- 17) No. of days Pesach is celebrated in Eretz Yisroel.
- 18) No. of plagues in Mitzrayim.

Down:

- 1) Sister of Moshe.
- 3) She stretched out her hand to retrieve Moshe from the water.
- 4) Middle days of Pesach are called this.
- 5) Piece of Matzah hidden for most of the Seder.
- 7) We start counting this on the 2nd night of Pesach
- 9) The area where Bnei Yisroel lived in Mitzrayim
- 11) Second plague (in English).
- 14) Some first-borns do this on Erev Pesach
- 16) Side which we lean while eating Matzah at the Seder.

Questions for the Kids

- Why do we eat Matzah on Pesach?
- Who are the 4 sons?
- What things connected with Seder night are associated with the number 4?
- Can you say all the ten plagues in order?
- Can you say the ten plagues backwards?
- Who am I? I am the last thing you eat before you bensch, say the blessing after the meal. There are often lots of fight over who hides me and who finds me. Who am I?
- Who am I? I am one of the key figures in the story of yetzias mitzrayim. I lost my whole army and half my country in my stubbornness. Who am I?
- Who am I? I am one of the plagues. I made the Mitzriyim itch like crazy all over. Who am I?
- What are the following numbers related to?
3, 4, 10, 11, 40, 70, 250
- How many animals can you find in the Hagadah?

